

دفتر خلاقیت
و نوآوری شهری

توسعه و رشد خلاقانه

مدت هاست که شهرهای مدرن جهان با بهره‌گیری از خلاقیت و نوآوری مسائل و مشکلات خود را مرتفع می‌کنند. آن‌ها می‌کوشند از این طریق ضمن تأثیرگذاری بیشتر در فرایندهای شهری، خلاقیت و نوآوری را نیز در بین مدیران، خدمتگزاران و شهروندان نهادینه کنند. اختصاص ساختار سازمانی مشخص، تخصیص اعتبار در بودجه سالانه شهرداری و راه‌اندازی فضاهای مبتنی بر نوآوری برای شهروندان از مواردی است که نشان می‌دهد شهرداری‌های این شهرها به این

سمت و سو حرکت کرده‌اند. در مشهد نخستین گام را شورای چهارم اسلامی با تصویب بودجه سال ۱۳۹۳ شهرداری و اختصاص اعتبارات مشخص در این حوزه برداشت. شورا با اختصاص ردیف بودجه از مطالعات و پژوهش به اقدامات نوآورانه، شهرداری را مکلف به انعقاد قرارداد با نهادهای دانش‌بنیان کرد. به دنبال آن شورای پنجم در سال ۱۳۹۷ به شهرداری مشهد نسبت به هوشمندسازی و بهینه‌سازی روش‌های اجرایی و ساخت سامانه‌ها، دستگاه‌ها و قطعات مورد نیاز از

اولین رصد طرح‌های کالبدی مناطق ۱۳ گانه شهری

ویدارمضانی

مسئول امور رصد طرح‌های کالبدی

رصد طرح‌های کالبدی، مجموعه‌ای از فعالیت‌هاست که به منظور پایش، ارزیابی و پیگیری اجرای طرح‌های توسعه شهری انجام می‌شود. اهم اقدامات این رصد شامل بررسی تطابق اجرای طرح‌ها با برنامه‌های مصوب و برنامه‌های کلان شهرداری، تهیه گزارش‌های دوره‌ای از وضعیت پیشرفت طرح‌ها، مشکلات و چالش‌ها و پیشنهادها برای بهبود اجرای طرح‌ها و ارائه توصیه‌ها و راهکارهایی به مسئولان و تصمیم‌گیران برای بهبود و اصلاح روند اجرای آن‌هاست. همچنین امور رصد طرح‌ها موظف است یافته‌های خود را به مدیران و تصمیم‌گیران شهرداری گزارش دهد.

تابر اساس این اطلاعات، تصمیم‌گیری‌های راهبردی و اجرایی به صورت مؤثر انجام شود. رصد طرح‌های کالبدی به مدیران شهری امکان می‌دهد تا تصمیمات بهتر و آگاهانه‌تری برای توسعه پایدار و مدیریت بهتر منابع در آینده اتخاذ کند.

بر همین اساس پروژه «رصد طرح‌های کالبدی مناطق ۱۳ گانه شهری» (اولویت طرح‌های تفصیلی حوزه‌های هفت‌گانه) در ۴ محور بررسی وضع موجود، ساختار جمعیتی، ساختار کالبدی و عملکردی و ساختار درآمدی برای هر کدام از مناطق ۱۳ گانه شهر مشهد مقدس آغاز شده است.

سیستم اطلاعات جغرافیایی؛ ابزار تحلیل‌های پیشرفته

مجتبی‌خانی

مسئول امور داده‌های مکانی

نقشه‌های تحلیلی GIS (سیستم اطلاعات جغرافیایی) یکی از ابزارهای مهم در مدیریت شهری مدرن هستند. این ابزار به مدیران شهری و تصمیم‌گیرندگان امکان می‌دهد تا داده‌های جغرافیایی را با دیگر اطلاعات ترکیب کرده و برای بهبود خدمات شهری، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری از تحلیل‌هایی پیشرفته استفاده کنند. در زیر به برخی از مزایای کلیدی استفاده از GIS در مدیریت شهری مشهد اشاره می‌شود:

عمومی (مانند مدارس، بیمارستان‌ها، پارک‌ها) اطمینان حاصل کرد. همچنین امکان ارزیابی تأثیرات پروژه‌های توسعه‌ای بر محیط زیست و جامعه شهری وجود دارد.

مدیریت حمل و نقل و ترافیک

یکی از کاربردهای مهم نقشه‌ها در مدیریت شهری، بهبود مدیریت شبکه‌های حمل و نقل است. با تحلیل داده‌های ترافیکی و اطلاعات حمل و نقل عمومی، می‌توان به کاهش ترافیک، بهبود مسیرهای حمل و نقل و افزایش کارایی سیستم‌های حمل و نقل عمومی کمک کرد. همچنین این ابزار در طراحی مسیرهای جدید و شناسایی و مدیریت نقاط حادثه‌خیز بسیار مؤثر است.

مدیریت بحران و واکنش سریع

داده‌های مکانی نقش حیاتی در مدیریت بحران‌های شهری مانند زلزله، سیل و سایر بلاهای طبیعی دارد. با استفاده از نقشه‌های GIS، می‌توان مناطقی که بیشترین خطر را دارند شناسایی کرده و برای آن‌ها برنامه‌های واکنشی تهیه کرد. همچنین در زمان وقوع بحران، نقشه‌های GIS امکان ارائه اطلاعات لحظه‌ای برای هدایت عملیات امداد و نجات را فراهم می‌کنند.

تحلیل فضایی و بهبود خدمات شهری

تحلیل‌های فضایی GIS می‌تواند برای بهینه‌سازی ارائه خدمات شهری مانند جمع‌آوری زباله، تعمیرات راه‌ها و توزیع امکانات عمومی استفاده شود. این تحلیل‌ها با شناسایی مناطقی که به خدمات بیشتری نیاز دارند یا نیازمند اصلاحات فوری هستند، به مدیریت بهتر و کارآمدتر منابع کمک می‌کنند.

تصمیم‌گیری مبتنی بر داده‌های مکانی

نقشه‌های داده‌های مکانی به مدیران شهری کمک می‌کند تا با استفاده از داده‌های مکانی دقیق و به روز، تصمیمات بهتری اتخاذ کنند. این داده‌ها شامل اطلاعات جمعیتی، زیرساخت‌های شهری، وضعیت محیط زیست و حمل و نقل است. با تحلیل این داده‌ها، می‌توان الگوهای فضایی را شناسایی و روندهای آینده را پیش‌بینی کرد.

بهینه‌سازی مدیریت منابع

مدیریت منابع شهری مانند آب، برق، گاز و پسماند از چالش‌های اصلی مدیریت شهری است. با استفاده از GIS، امکان مشاهده و مدیریت دقیق این منابع در سطح شهری فراهم می‌شود. با داده‌های مکانی می‌توانیم مناطق بحرانی مانند آب‌گرفتگی یا ازدحام ترافیکی را شناسایی کنیم و توزیع بهینه خدمات را ارتقا دهیم.

برنامه‌ریزی و توسعه شهری

نقشه‌های شهری ابزار قدرتمندی برای برنامه‌ریزی و توسعه شهر هستند. با استفاده از این نقشه‌ها، می‌توان از توزیع مناسب زیرساخت‌ها و امکانات

اهمیت آمایش سرزمین در مدیریت شهری

حسن‌افضلی

مسئول امور رصد آمایش سرزمینی

کلان‌شهر مشهد یکی از مناطق متمرکز و متراکم سکونت و فعالیت‌های شرق کشور است که همین موضوع مدیریت شهری را با چالش‌های جدی در رشد و توسعه روبه‌رو کرده است. مسائلی که ریشه بیشتر آن‌ها نه در حریم و مجموعه شهری، بلکه فرسنگ‌ها دورتر از شهر مشهد بایستی به آن پرداخت. این نیاز و راه‌حل مورد نظر آن، نیازمند همکاری و همکاری بیشتر شهرداری و مدیریت شهری در تنظیم اسنادی فراتر از طرح جامع شهری است. همچنین باید رویکردی آمایشی را در نظر بگیرد تا بتواند برای رفع مشکلات در طرح‌های توسعه ملی اقدام کند. ظهور این کلان‌روندها که گاهی به آن پرداخته می‌شود نیازمند بینشی آمایشی است.

آمارهای گویند که سند ملی آمایش کشور و سند آمایش سرزمین استان خراسان رضوی ۱۳۹۹ یک سند فرابخشی و کل‌نگر برای کلیه طرح‌ها و پروژه‌های کشور و استان خراسان رضوی است. شهرداری مشهد به جهت اهمیت موضوع، از سال ۱۴۰۲ در ساختار معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی و در ذیل دفتر خلاقیت و نوآوری شهری، امور رصد آمایش سرزمینی را ایجاد کرده است. همچنین با هدف گسترش گفتمان و توجه به «آمایش سرزمین»، در یک سال اخیر اقدام به برگزاری نشست‌های علمی، کلاس‌های آموزشی و تولید و انتشار محتوا کرده است.